

STANOVISKO ETICKÉ KOMISE UNIVERZITY KARLOVY K PODNĚTU Č. 6/2024

Předkladatel podnětu:

KD

Dotčená osoba:

JT

Datum podání podnětu:

28. 11. 2024

Předmět podání:

podezření na porušení Etického kodexu UK v rámci veřejných vyjádření JT

Dotčená ustanovení Etického kodexu UK:

Čl. 8, 9, 12, 21 části I.

Čl. 1, 2 a 9 části III.

Stanovisko komise:

Komise se shodla, že veřejná vyjádření JJ nejsou sama o sobě porušením Etického kodexu UK. Není úkolem ani kompetencí komise suplovat spor o odlišný výklad a vědecká zjištění, ani se vyjadřovat k vhodnosti a vyváženosti mediálních výstupů.

Komise však zároveň uznává, že mnohé výroky JT ve zmíněném veřejném vysílání byly na hranici věcné oponentury a přecházely ve zpochybnění vědecké činnosti, což lze vnímat jako porušení čl. 1 části III Etického kodexu UK. Samotný nedostatek zdrženlivosti a výrazná míra kritičnosti k jinému odbornému názoru a výzkumníkovi však nejsou nezbytně neetickým jednáním, neboť veřejně působící akademik musí akceptovat veřejnou kritiku svých zjištění. Ta by však měla být vedena korektním způsobem, který nezavdává pochybnosti o znevažování činnosti jiných vědeckých pracovníků. Kritické a odmítavé stanovisko k cizím zjištěním a závěrům však není nutnou dehonestací, ale součástí procesu, kterým se rozšiřuje vědecké poznání. Ačkoli mohou panovat různé subjektivní názory o vhodnosti zvolených slov, a jistě by nemusela vyvolávat dojem dehonestujících vyjádření, není posláním Komise interpretovat odůvodněnost ani záměr hodnocení cizí odborné práce.

Vysvětlení:

I.

Etická komise Univerzity Karlovy (dále jen „Komise“) obdržela 28. 11. 2024 podnět od KD, týkající se JT.

II.

Oba zúčastnění byli v době podání podnětu členy akademické obce UK, proto Komisi přísluší se podnětem zabývat. Zmíněný podnět se týká vyjádření v médiích v době, kdy dotčená osoba byla členem akademické obce UK a rovněž v době, kdy platil Etický kodex UK.

Komise se usnesla, že ji podnět přísluší a nejsou zde překážky k jeho projednání.

III.

Předkladatel podnětu se odvolává na vyjádření JT v pořadu, který byl odvyšlán dne 2. 5. 2023, v němž se JT vyjadřoval dle předkladatele dehonestujícím a nepřipustným způsobem o vědecké a odborné práci a kompetencích VT.

Vzhledem k tomu, že veškeré námitky předkladatele směřují pouze k tomuto rozhovoru, nepovažovala komise za nutné vyžádat si další podklady a projednala tento podnět na svém zasedání dne 2. 12. 2024, kdy rovněž určila zpravodaje.

Vyjádření JT k tvrzením a názorům VT chápe komise coby legitimní veřejnou oponenturu vědeckých závěrů. Komise není kompetentní posuzovat odbornou rovinu sporu, ani se jím nemůže zabývat, podobně jako se nevyjadřuje k odborným kompetencím a kvalifikaci obou. Za významné ale považuje právo akademiků vznést své výhrady a veřejné připomínky k odborným závěrům, s nimiž se neztotožňují. Ve zmíněném rozhovoru se JT vyjadřoval k jinému rozhovoru VT, nikoli k obsahu jeho vědecké práce. Samotný nesouhlas a negativní hodnocení nelze považovat za neetické jednání, znevažování svobody myšlení a bádání, ponižování a znevažování vědeckého bádání či nerespektování vědeckých metod. Veřejně působící akademik, který své závěry prezentuje, musí snést také veřejně projevenou kritiku svých zjištění.

Ve věci možného porušení čl. 23 Etického kodexu souhlasí Komise s tím, že JT měl jednat s vědomím vyšší míry zodpovědnosti, nicméně zároveň nevnímá příslušné usnesení natolik extenzivně, aby na jeho základě vnímala porušení Etického kodexu UK. Dotčený nebyl do rozhovoru pozván jako zástupce UK, nýbrž z pozice výzkumníka v určitém oboru. Komise chápe uvedený článek mnohem úžeji, neboť primárně postihuje vyjádření, která jsou učiněna na základě autority a znalosti vycházející z příslušné funkce.

Zároveň však komise vnímá, že některá z vyjádření mohou být chápána a vnímána jako napadání kompetencí a odborné erudice VT, což lze v určité rovině považovat za porušení profesní etiky dle čl. 1 v části III Etického kodexu UK. V duchu svého stanoviska u podnětu č. 9/2023 komise považuje zmíněné vyjádření jako hraniční a v jistém ohledu mířící z roviny čistě odborného sporu do osobně laděné kritiky. Domnívá se však zároveň, že není jejím posláním přicházet s vlastní interpretací dílčí součásti rozhovoru a míněného významu vyjádření. Veřejná vyjádření členů akademické obce by neměla vyvolávat pochyby o tom, zda nedochází k osobní dehonestaci. Stejně tak je ale nezbytnou součástí profesní etiky právo člena akademické obce vyjádřit svůj nesouhlas a kritizovat existující poznatky v situaci, kdy je odborně přesvědčen o jejich nesprávnosti. Samotné označení určitého závěru v rámci veřejného vystoupení za nesmyslný, a popsání cesty k němu za potenciálně iracionální, tak nelze automaticky vnímat jako dehonestaci. Zmíněný rozhovor je sám o sobě příliš svižný na to, aby mohl být názor v úplnosti obhájen či vysvětlen. Stejně tak nelze z útržku jedné věty dovodit systematický úmysl. Komise může v této oblasti pouze apelovat na jistou umírněnost ve volbě výrazů, která by měla být zástupcům akademické obce UK vlastní také při rozhovorech v médiích, avšak rozhodně nemůže hodnotit jejich odůvodněnost ani záměr, s nimiž byla vyslovena.

Stanovisko přijato komisí dne 5. 2. 2025

Hlasování komise: 7 pro, 0 proti, 0 se zdržel

Za správnost: Mgr. et Mgr. Marek Vácha, Ph.D., předseda komise